GENERALINIO ADVOKATO RIMVYDO NORKAUS
IŠVADA,
pateikta 2025 m. kovo 6 d.[1]

Byla C-206/24

YX,
Logística i Gestió Caves Andorrannes i Vidal SA
prieš
Ministre de l'Économie, des Finances et de la Relance,
Directeur général des douanes et droits indirects

(*Cour de cassation* (Kasacinis Teismas, Prancūzija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Muitų sąjunga – Importo arba eksporto muitų grąžinimas arba atsisakymas juos išieškoti – Reglamentas (EEB) Nr. 1430/79 – Sąjungos muitinės kodeksas – Reglamentas (ES) Nr. 952/2013 – Muitų grąžinimo savo iniciatyva sąlygos – Trejų metų terminas nuo pranešimo apie skolą muitinei dienos – Muitinės turima informacija apie atitinkamų ekonominės veiklos vykdytojų tapatybę ir kiekvienam iš jų grąžintinas sumas, nereikalaujant atlikti išsamių tyrimų – Teisė į gerą administravimą“

I. Įvadas

1. Šis *Cour de Cassation* (Kasacinis Teismas, Prancūzija) pagal SESV 267 straipsnį pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra susijęs su 1979 m. liepos 2 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 1430/79 dėl importo arba eksporto muitų grąžinimo arba atsisakymo juos išieškoti[2], iš dalies pakeisto 1986 m. spalio 7 d. Tarybos reglamentu (EEB) Nr. 3069/86[3] (toliau – Reglamentas Nr. 1430/79), 2 straipsnio 2 dalies ir 1992 m. spalio 12 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2913/92, nustatančio Bendrijos muitinės kodeksą[4] (toliau – Bendrijos muitinės kodeksas), 236 straipsnio 2 dalies trečios pastraipos išaiškinimu.

2. Šis prašymas pateiktas nagrinėjant YX ir *Logística i Gestió Caves Andorranes i Vidal SA*, buvusios *Caves Andorranes SA* (toliau – *Caves Andorranes*), pagal Andoros teisę įsteigtos bendrovės, ginčą su *ministre de l'Économie, des Finances et de la Relance* (ekonomikos, finansų ir ekonomikos atsigavimo ministras, Prancūzija) ir *directeur général des douanes et droits indirects* (Muitinės ir netiesioginių mokesčių generalinis direktorius, Prancūzija) dėl nepagrįstai surinktų

[1] Originalo kalba: prancūzų.

[2] OL L 175, 1979, p. 1.

[3] OL L 286, 1986, p. 1.

[4] OL L 302, 1992, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 2 sk., 4 t., p. 307.

muitų grąžinimo savo iniciatyva. Nagrinėjami muitai buvo surinkti dėl neteisingo muitinės taisyklių taikymo, paaiškėjusio ir ištaisyto tik po daugelio metų. Šiuo klausimu Prancūzijos valdžios institucijos iš esmės teigia, kad jos pačios negalėjo nustatyti nei įmonių, kurioms taikyta ši administracinė praktika, nei grąžintinų sumų. Be to, jos tvirtina, kad teisei reikalauti grąžinti muitus taikomi muitų teisės aktuose nustatyti terminai. Savo ieškinyje dėl atsisakymo grąžinti nagrinėjamus muitus *Caves Andorranes* nesutinka su šiais argumentais.

3. Taigi ginčo šalys išreiškė skirtingas pozicijas tiek dėl muitinei tenkančių pareigų atlikti tyrimą apimties, tiek dėl trejų metų naikinamojo termino, kuris Sąjungos teisėje numatytas administracinei grąžinimo procedūrai. Nagrinėjama byla suteikia Teisingumo Teismui galimybę priimti sprendimą dėl būtinybės atkurti Sąjungos teisę atitinkančią padėtį žalą patyrusios įmonės naudai, net jei nuo administracinio nusižengimo padarymo dienos praėjo daug laiko. Savo sprendime Teisingumo Teismas turės paaiškinti, kaip šis tikslas gali būti suderintas su teisinio saugumo ir gero muitinės veikimo interesais.

II. Teisinis pagrindas

A. Reglamentas Nr. 1430/79

4. Reglamento Nr. 1430/79 devintojoje konstatuojamojoje dalyje buvo nurodyta:

„kadangi būtina nurodyti kitas materialines ir formalias sąlygas, kurių turi būti laikomasi suteikiant teisę grąžinti importo ar eksporto muitus arba atsisakyti juos išieškoti; kadangi visų pirma turėtų būti nustatyti terminai, per kuriuos suinteresuotoji šalis gali pateikti kompetentingoms institucijoms atitinkamą prašymą <…>“ (neoficialus vertimas).

5. Šio reglamento 1 straipsnyje buvo numatyta:

„1. Šiame reglamente nustatytos sąlygos, kuriomis kompetentingos institucijos grąžina importo ar eksporto muitus arba atsisako juos išieškoti.

2. Šiame reglamente:

<…>

e) „įtraukimas į apskaitą“ – administracinis aktas, kuriuo atitinkamai nustatoma kompetentingų institucijų renkamų importo ar eksporto muitų suma;

<…>“ (neoficialus vertimas).

6. Minėto reglamento 2 straipsnyje buvo nustatyta:

„1. Importo muitai grąžinami arba atsisakoma juos išieškoti, jeigu kompetentingoms institucijoms priimtinu būdu nustatoma, kad į apskaitą įtraukta šių muitų suma:

yra susijusi su prekėmis, dėl kurių skola muitinei neatsirado arba kurių skola muitinei išnyko kitaip nei sumokėjus mokėtiną sumą arba suėjus senaties terminui,

dėl kokių nors priežasčių yra didesnė nei ta, kurios buvo reikalaujama pagal teisės aktus.

2. Importo muitai grąžinami arba atsisakoma juos išieškoti dėl vienos iš 1 dalyje nurodytų priežasčių, jeigu per trejus metus nuo tos dienos, kai už muitų surinkimą atsakinga institucija juos įtraukė į apskaitą, atitinkamai muitinės įstaigai pateikiamas prašymas.

Šis laikotarpis negali būti pratęsiamas, išskyrus atvejus, kai suinteresuotoji šalis pateikia įrodymų, kad pateikti tokį prašymą per nustatytą laikotarpį jai sukliudė ypatingos aplinkybės arba *force majeure*.

Jeigu kompetentingos institucijos per šį laikotarpį pačios nustato, kad susiklostė kuri nors iš šio straipsnio 1 dalyje aprašytų situacijų, jos savo iniciatyva grąžina arba atsisako išieškoti muitus.“ (Neoficialus vertimas.)

7. To paties reglamento 15 straipsnio pirmoje pastraipoje buvo nustatyta:

„Importo arba eksporto muitai grąžinami arba atsisakoma juos išieškoti tik asmeniui, kuris tokius muitus sumokėjo arba privalo juos sumokėti, arba asmenims, kurie perėmė jo teises ir pareigas.“ (Neoficialus vertimas.)

8. Reglamento Nr. 1430/79 16 straipsnio antroje pastraipoje buvo numatyta:

„Prie prašymo turi būti pridėti visi jį pateikusio asmens turimi įrodymai, kad kompetentingos institucijos galėtų priimti sprendimą dėl prašymo, atsižvelgdamos į šio asmens nurodytus motyvus. Jei kompetentingos institucijos mano, kad tai būtina, jos gali nustatyti terminą, per kurį prašymą pateikęs asmuo turi pateikti papildomų įrodymų.“ (Neoficialus vertimas.)

9. Šis reglamentas buvo pripažintas netekusiu galios Bendrijos muitinės kodekso 251 straipsniu.

B. Bendrijos muitinės kodeksas

10. Bendrijos muitinės kodekso 236 straipsnyje buvo nustatyta:

„1. Importo arba eksporto muitai grąžinami nustačius, kad tada, kai jie buvo sumokėti, tokių muitų suma nebuvo teisiškai privaloma sumokėti arba kad ši suma buvo įtraukta į apskaitą nesivadovaujant 220 straipsnio 2 dalimi.

Importo arba eksporto muitus atsisakoma išieškoti nustačius, kad tada, kai jie buvo įtraukti į apskaitą, tokių muitų suma nebuvo teisiškai privaloma sumokėti arba kad ši suma buvo įtraukta į apskaitą nesivadovaujant 220 straipsnio 2 dalimi.

Muitai negrąžinami ir neatsisakoma jų išieškoti, jeigu įvykių, dėl kurių buvo sumokėta arba įtraukta į apskaitą teisiškai neprivaloma sumokėti pinigų suma, priežastis buvo tyčiniai suinteresuoto[jo] asmens veiksmai.

2. Importo arba eksporto muitai grąžinami arba atsisakoma juos išieškoti, jeigu per trejus metus nuo skolininko informavimo apie tokių muitų sumą dienos atitinkamai muitinės įstaigai pateikiamas prašymas.

Šis laikotarpis pratęsiamas, jeigu suinteresuotas[is] asmuo pateikia įrodym[ų], kad pateikti tokį prašymą per nustatytą laikotarpį jam sukliudė ypatingos aplinkybės arba *force majeure*.

Jeigu muitinė per šį laikotarpį pati nustato, kad susidarė kuri nors iš 1 dalies pirmo[je] ar antro[je] pastraipose aprašytų padėčių, ji grąžina arba atsisako išieškoti muitą savo iniciatyva.“

11. Pagal šio kodekso 253 straipsnio antrą pastraipą jis taikomas nuo 1994 m. sausio 1 d.

12. Minėtas kodeksas panaikintas 2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 450/2008, nustatančio Bendrijos muitinės kodeksą (Modernizuotas muitinės kodeksas) (OL L 145, 2008, p. 1), 186 straipsniu, o šis reglamentas buvo panaikintas 2013 m. spalio 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 952/2013, kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas (OL L 269, 2013, p. 1; klaidų ištaisymas OL L 267, 2016, p. 2) (toliau – Sąjungos muitinės kodeksas), 286 straipsniu.

C. Sąjungos muitinės kodeksas

13. Sąjungos muitinės kodekso 116 straipsnyje numatyta:

„1. Laikantis šiame skirsnyje nustatytų sąlygų, importo arba eksporto muito sumos grąžinamos arba atsisakomos išieškoti dėl bet kurios iš šių priežasčių:

a) esant importo ar eksporto muito sumų permokoms;

<…>

4. Laikydamasi kompetenciją priimti sprendimus nustatančių taisyklių, muitinė, per 121 straipsnio 1 dalyje nurodytus laikotarpius pati nustačiusi, kad importo arba eksporto muito suma grąžintina arba atsisakytina išieškoti pagal 117, 119 arba 120 straipsnius, ji tą sumą grąžina arba atsisako ją išieškoti savo iniciatyva.

<…>“

14. Šio kodekso 117 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Importo arba eksporto muito suma grąžinama arba atsisakoma ją išieškoti, kai pranešus apie pirminę skolą muitinei paaiškėja, kad ją atitinkanti muito suma viršija mokėtiną sumą, arba kai apie skolą muitinei skolininkui buvo pranešta nesilaikant 102 straipsnio 1 dalies antros pastraipos c arba d punkto.“

15. Minėto kodekso 121 straipsnio „Grąžinimo arba atsisakymo išieškoti tvarka“ 1 dalyje nustatyta:

„Prašymai grąžinti muitą ar atsisakyti jį išieškoti pagal 116 straipsnį pateikiami muitinei per šiuos laikotarpius:

a) permokėtų arba su perviršiu apskaičiuotų importo ar eksporto muito sumų <…> – per trejus metus nuo pranešimo apie skolą muitinei dienos;

<…>

Pirmos pastraipos a ir b punktuose nurodyti laikotarpiai pratęsiami, jei pareiškėjas pateikia įrodymų, jog per nustatytą laikotarpį jis negalėjo pateikti prašymo dėl nenumatytų aplinkybių arba *force majeure*.“

16. Pagal Sąjungos muitinės kodekso 288 straipsnio 2 dalį jo nuostatos, nurodytos ankstesniuose trijuose šios išvados punktuose, taikomos nuo 2016 m. gegužės 1 d.

III. Faktinės bylos aplinkybės, pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

17. 1988–1991 m. Andoros importuotojai per bendrovę *Ysal*, Prancūzijoje įsteigtą muitinės tarpininkę, importavo prekes, be kita ko, iš trečiųjų šalių. Už šį importą Prancūzijoje buvo sumokėtas muitas. Tuo metu Prancūzijos muitinė reikalavo, kad iš trečiųjų šalių į Andorą įvežamos prekės būtų išleistos į laisvą apyvartą, kai kerta Prancūzijos teritoriją.

18. 1991 m. sausio 23 d. Europos Komisija paskelbė Pagrįstą nuomonę COM(90) 2042 *final*, joje, pirma, konstatavo, kad numačiusi tokį išleidimo į laisvą apyvartą reikalavimą[5] Prancūzijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal tam tikras (tuometinės) Bendrijos teisės nuostatas, ir, antra, paragino šią valstybę narę per 30 dienų tinkamai atsižvelgti į šią pagrįstą nuomonę.

19. Iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos matyti, kad 1991 m. birželio 6 d. *ministère de l'Économie, des Finances et du Budget* (Ekonomikos, finansų ir biudžeto ministerija, Prancūzija) Prancūzijos Respublikos oficialiajame leidinyje paskelbė eksportuotojams skirtą pranešimą, kuriuo panaikinamas šis reikalavimas dėl išleidimo į laisvą apyvartą.

20. 2008 m. gegužės 20 d. *Ysal* kreipėsi į pirmosios instancijos teismą dėl Prancūzijos muitinės veiksmų, prašydama grąžinti muitus, kuriuos muitinė nepagrįstai surinko pagal 1988–1991 m. pateiktas importo į Andorą deklaracijas.

21. 2010 m. birželio 15 d. sprendimu šis teismas pripažino *Ysal* ieškinį nepriimtinu dėl teisės ir suinteresuotumo pareikšti ieškinį neturėjimo. Šis sprendimas buvo paliktas nepakeistas 2011 m. gruodžio 13 d. apeliacinio teismo sprendimu. 2014 m. sausio 21 d. *Cour de cassation* (Kasacinis Teismas, Prancūzija) atmetė *Ysal* pateiktą kasacinį skundą.

22. Konkrečiai nenurodytą dieną minėti Andoros importuotojai, kurių teises perėmė *Caves Andorranes* ir YX, grąžino *Ysal* muitus, kuriuos ši bendrovė už juos sumokėjo.

23. 2015 m. liepos 16 d. *Caves Andorranes* ir YX pareiškė ieškinį Prancūzijos muitinei *tribunal de grande instance de Toulouse* (Tulūzos apygardos teismas, Prancūzija), prašydami priteisti sumą, atitinkančią šios muitinės nepagrįstai surinktus muitus. 2017 m. liepos 4 d. sprendimu šis teismas atmetė *Caves Andorranes* ir YX ieškinius.

24. 2020 m. vasario 10 d. sprendimu *cour d'appel de Toulouse* (Tulūzos apeliacinis teismas, Prancūzija) paliko nepakeistą minėtą sprendimą. Šiuo klausimu jis nurodė, jog tam, kad galėtų įvykdyti Reglamento Nr. 1430/79 2 straipsnio 2 dalyje ir Bendrijos muitinės kodekso

[5] Sąvoka „prekių išleidimas į laisvą apyvartą“ apibrėžta Sąjungos muitinės kodekso 201 straipsnio 2 dalyje. Ji reiškia, kad surinktos visos privalomos importo muito sumos; atitinkamais atvejais surinkti kiti privalomieji mokėjimai, kaip numatyta atitinkamose galiojančiose nuostatose, susijusiose su tokių mokėjimų rinkimu; pritaikytos prekybos politikos priemonės, draudimai ir apribojimai, jeigu jie neturėjo būti pritaikyti ankstesniame etape; ir atlikti kiti nustatyti prekių importo formalumai. Pagal šio kodekso 201 straipsnio 3 dalį išleistos į laisvą apyvartą ne Sąjungos prekės įgyja Sąjungos prekių muitinį statusą.

236 straipsnio 2 dalies trečioje pastraipoje numatytą muitų grąžinimą savo iniciatyva, muitinė privalėjo turėti informaciją, būtiną tiek grąžintinai muito sumai, tiek kiekvieno mokėtojo tapatybei nustatyti, neprivalėdama atlikti neproporcingų tyrimų.

25. *Caves Andorranes* ir YX pateikė kasacinį skundą dėl šio sprendimo *Cour de cassation* (Kasacinis Teismas), kuris yra prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, motyvuodami iš esmės tuo, kad *cour d'appel de Toulouse* (Tulūzos apeliacinis teismas) 2020 m. vasario 10 d. sprendimu pažeidė Reglamento Nr. 1430/79 2 straipsnio 2 dalį. Šioje nuostatoje numatytai pareigai grąžinti muitą savo iniciatyva keliamas tik reikalavimas, kad būtų laikomasi trejų metų termino, skaičiuojamo nuo tos dienos, kai skolininkui buvo pranešta apie muitus. Kita vertus, šioje nuostatoje nenumatyta, kad muitinė privalo turėti informaciją, susijusią su šių muitų suma ir kiekvieno privalančio juos sumokėti asmens tapatybe. Taigi *cour d'appel de Toulouse* (Tulūzos apeliacinis teismas) tą pačią nuostatą papildė sąlyga, kurios joje nebuvo.

26. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad Prancūzijos muitinė teigia, jog savo iniciatyva grąžinti importo ar eksporto muitus gali tik tuo atveju, jei turi visą informaciją, kuria remdamasi gali konstatuoti, kad šie muitai buvo surinkti nepagrįstai ir turi būti grąžinti. Negalima reikalauti, kad ji pati atliktų išsamų tyrimą kiekvienam atitinkamam ekonominės veiklos vykdytojui grąžintinai muitų sumai nustatyti.

27. Taigi šis teismas siekia išsiaiškinti, ar Reglamento Nr. 1430/79 2 straipsnio 2 dalies ir Bendrijos muitinės kodekso 236 straipsnio 2 dalies nuostatos turi būti aiškinamos taip, kad kompetentinga institucija privalo savo iniciatyva grąžinti teisiškai neprivalomus muitus tik tuo atveju, jei turi visą būtiną informaciją, kad tai padarytų, ir neprivalo imtis neproporcingų tyrimų, jei tokios informacijos neturi.

28. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat kelia prejudicinį klausimą, ar muitinės iniciatyva muitai gali būti grąžinami praėjus daugiau nei trejiems metams nuo skolininko informavimo apie muitus dienos. Atsižvelgdamas į 2012 m. birželio 14 d. Sprendimą *CIVAD* (C-533/10, EU:C:2012:347, 21 punktas), kuriame Teisingumo Teismas nusprendė, kad Bendrijos muitinės kodekso 236 straipsnio 2 dalies pirmoje pastraipoje nustatytas trejų metų terminas grąžinti teisiškai neprivalomus muitus, jis klausia, ar Reglamento Nr. 1430/79 2 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip, kad pasibaigus šiam terminui kompetentingos institucijos nebegali savo iniciatyva grąžinti muitų, net jei būtų nustatyta, kad per šį laikotarpį jos konstatavo, jog šie muitai teisiškai neprivalomi.

29. Tokiomis aplinkybėmis *Cour de cassation* (Kasacinis Teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar [Reglamento Nr. 1430/79] 2 straipsnio 2 dalį, perkeltą į [Bendrijos muitinės kodekso] 236 straipsnio 2 dalies trečią pastraipą, reikia aiškinti taip, kad muitinės surinkti muitai turi būti grąžinami savo iniciatyva per trejų metų laikotarpį, skaičiuojamą nuo tos dienos, kai už jų surinkimą atsakinga institucija įtraukė juos į apskaitą, ar [taip,] kad muitinė turi turėti galimybę per trejus metus nuo įvykio, dėl kurio atsirado prievolė sumokėti muitus, nustatyti, kad šių muitų mokėti nereikėjo?

2. Ar [Reglamento Nr. 1430/79] 2 straipsnio 2 dalį, perkeltą į [Bendrijos muitinės kodekso] 236 straipsnio 2 dalies trečią pastraipą, reikia aiškinti taip, kad muitinės surinktų muitų grąžinimas savo iniciatyva priklauso nuo to, ar jai žinoma atitinkamų ekonominės veiklos vykdytojų tapatybė ir kiekvienam iš jų grąžintinos sumos, nereikalaujant, kad ji atliktų išsamius ar neproporcingus tyrimus?“

IV. Procesas Teisingumo Teisme

30. 2024 m. kovo 13 d. prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismo kanceliarija gavo 2024 m. kovo 17 d.

31. Prancūzijos vyriausybė ir Komisija pateikė rašytines pastabas per Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 23 straipsnyje nustatytą terminą.

32. Per 2024 m. lapkričio 5 d. bendrąjį susirinkimą Teisingumo Teismas nusprendė nerengti teismo posėdžio.

V. Teisinė analizė

A. Pirminės pastabos

33. Kuriant muitų sąjungą pagal SESV 28 straipsnį, reikia ne tik nustatyti bendrąjį muitų tarifą, bet ir suvienodinti bendrąsias muitinės taisykles ir atitinkamas muitinės procedūras, susijusias su importo muitų surinkimu, sustabdymu arba atleidimu nuo jų. Priešingu atveju nacionalinių muitų teisės aktų skirtumai galėtų trukdyti prekių judėjimui bendrojoje rinkoje. Taigi pirminis tikslas buvo suderinti valstybių narių muitų teisės aktus. Vis dėlto muitų teisės suderinimas priimant daugybę atskirų teisės aktų įvairiais klausimais lėmė teisinį nenuoseklumą [6]. Tik 1994 m. sausio 1 d. Bendrijos muitinės kodekso pagrindu supranacionaliniu lygiu pradėta taikyti vienoda muitinės proceso teisė. 2013 m. spalio 9 d. įsigaliojęs Sąjungos muitinės kodeksas taikomas nuo 2016 m. gegužės 1 d.[7]. Nacionalinės teisės aktais reglamentuojama muitinės, atsakingos už administracinį Sąjungos muitų teisės taikymą, organizacinė veikla.

34. Svarbu priminti, kad pagal SESV 3 straipsnio 1 dalies a punktą Europos Sąjunga turi išimtinę kompetenciją muitų sąjungos srityje ir kad pagal Sąjungos muitinės kodekso 1 straipsnio 1 dalį šis kodeksas turi būti vienodai taikomas visoje Sąjungos muitų teritorijoje. Taigi Sąjungos vardu valstybėms narėms surenkant muitus už į Sąjungos muitų teritoriją įvežamas prekes taikomi tik Europos Sąjungos teisės aktai pagal Sąjungos teisės viršenybės principą [8], o tai reiškia, kad nagrinėjamu atveju atitinkama valstybė narė, t. y. Prancūzija, taiko atitinkamas Sąjungos teisės nuostatas, konkrečiai nuostatas, susijusias su tranzitu ir nepagrįstai surinktų muitų grąžinimu, vietoj bet kokių savo nacionalinės teisės nuostatų, kuriomis gali būti nukrypstama nuo Sąjungos muitinės kodekso.

6 Lux, H., *Handbuch des EU-Wirtschaftsrechts* (Dauses/Ludwigs), Munich 2024, C.C. II. 29 punktas) pateikiama trumpa Sąjungos muitinės kodekso rengimo istorijos apžvalga.

7 Žr. šios išvados 11, 12 ir 16 punktus.

8 Žr. 2019 m. birželio 24 d. Sprendimą *Popławski* (C-573/17, EU:C:2019:530, 58 ir 61 punktai).

35. Reikia pažymėti, kad aplinkybės, dėl kurių kilo ginčas pagrindinėje byloje, susiklostė prieš kiek daugiau nei 30 metų ir kad Prancūzijos teismuose buvo iškelta ne viena byla. Dėl šios priežasties prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas savo klausimuose remiasi tiek Reglamento Nr. 1430/79 2 straipsnio 2 dalimi, tiek Bendrijos muitinės kodekso 236 straipsnio 2 dalies trečia pastraipa. Šios nuostatos, kurios šiuo metu perkeltos į Sąjungos muitinės kodekso 116 straipsnio 4 dalį, siejamą su jo 121 straipsnio 1 dalimi, buvo taikomos *ratione temporis* laikotarpiu, kurį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas laiko reikšmingu. Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad minėtos nuostatos skiriasi tik savo formuluotėmis, o *jų norminis turinys liko nepakitęs*. Dėl šios priežasties, siekiant užtikrinti, kad šią išvadą būtų lengviau suprasti, veikiau remsiuosi *bendrais grąžinimo procedūrą reglamentuojančių nuostatų aspektais*. Toks požiūris, mano nuomone, yra juo labiau pagrįstas, nes mano siūlomas aiškinimas taip pat skirtas panašiems atvejams, kuriems taikomos šiuo metu galiojančio Sąjungos muitinės kodekso nuostatos [9].

36. Siekiant išsamumo reikia priminti, kad pagal suformuotą jurisprudenciją procesinės teisės normos paprastai laikomos taikytinomis visiems jų įsigaliojimo momentu nagrinėjamiems ginčams, skirtingai nei materialinės teisės normos, kurios paprastai aiškinamos kaip netaikytinos iki jų įsigaliojimo susidariusioms situacijoms [10]. Šioje analizėje nuostata, kurioje įtvirtintos sąlygos, *reglamentuojančios teisės į grąžinimą pagrindą ir atsiradimą*, turėtų būti laikoma materialinės teisės norma, o procesinės teisės normos apima *nuostatas, reglamentuojančias šios teisės įgyvendinimo sąlygas*, visų pirma terminą, per kurį turi būti pateiktas prašymas dėl muitų grąžinimo arba per kurį valdžios institucijos turi nustatyti, ar yra kuri nors grąžinimą pateisinanti aplinkybė.

37. Šioje byloje keliami keli neatsiejamai susiję teisiniai klausimai. Juos iš esmės galima suskirstyti į tris atskiras temines sritis: i) muitinei tenkančios pareigos savo iniciatyva grąžinti muitus, kurių neprivalu buvo mokėti, apimtis; ii) procedūra, kurios reikia laikytis, kai pareiga grąžinti muitus atsiranda nustačius, kad nebuvo teisinio pagrindo reikalauti sumokėti muitus; iii) teisės aktų leidėjo tikslas, kurio jis siekė muitų teisės aktuose nustatydamas trejų metų terminą. Siekdamas aiškumo ir racionalumo, siūlau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pateiktus klausimus nagrinėti kartu. Juos analizuosiu laikydamasis šių teminių sričių.

B. Dėl priimtinumo

38. Prieš pradėdamas nagrinėti klausimus iš esmės, manau, kad būtina trumpai aptarti prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumo klausimą. Nors nė viena iš suinteresuotųjų šalių nepateikia šio nepriimtinumu grindžiamo prieštaravimo, galima kelti klausimą, ar atsakymas į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pateiktus klausimus yra būtinas siekiant išspręsti ginčą pagrindinėje byloje. Atsižvelgiant į tai, kad muitų teisės aktuose numatytas trejų metų terminas reikalavimams dėl nepagrįstai surinktų muitų grąžinimo pareikšti ir kad aplinkybės, dėl kurių kilo šis ginčas, susiklostė prieš daugiau kaip 30 metų, šie klausimai iš pirmo žvilgsnio atrodo nesvarbūs.

[9] Teisingumo Teismas savo sprendimuose dažnai nurodo, ar tam tikros nuostatos norminis turinys buvo pakartotas ją pakeičiančioje nuostatoje, todėl pastarajai nuostatai turi būti taikomas toks pat aiškinimas (žr. 2007 m. gruodžio 13 d. Sprendimo *Bayerischer Rundfunk ir kt.*, C-337/06, EU:C:2007:786, 30 punktą).

[10] Žr. 2006 m. vasario 23 d. Sprendimą *Molenbergnatie* (C-201/04, EU:C:2006:136, 31 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

39. Remiantis suformuota jurisprudencija, nacionalinio teismo pateiktiems klausimams dėl Sąjungos teisės aiškinimo, atsižvelgiant į jo paties nurodytus teisinius pagrindus ir faktines aplinkybes, kurių tikslumo Teisingumo Teismas neprivalo tikrinti, taikoma svarbos prezumpcija. Teisingumo Teismas gali atsisakyti priimti sprendimą dėl nacionalinio teismo pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą tik jeigu akivaizdu, kad prašomas Sąjungos teisės išaiškinimas visiškai nesusijęs su pagrindinėje byloje nagrinėjamo ginčo aplinkybėmis ar dalyku, jeigu problema hipotetinė arba Teisingumo Teismas neturi informacijos apie faktines ir teisines aplinkybes, būtinos tam, kad naudingai atsakytų į jam pateiktus klausimus [11].

40. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimų nelaikau hipotetiniais, nes, mano nuomone, nuostatų, susijusių su muitinės pareigomis vykdant grąžinimo procedūrą, aiškinimas taip pat gali būti naudingas siekiant išsiaiškinti, ar *Caves Andorranes* turi *teisę į žalos atlyginimą už Sąjungos teisės pažeidimą* pagal Teisingumo Teismo jurisprudencijoje nustatytus principus. Tam tikri požymiai leidžia manyti, kad *Caves Andorranes* gali siekti šio tikslo, bent jau subsidiariai [12]. Taigi *bet kokio klausimo, susijusio su nepagrįstai surinktų muitų grąžinimu savo iniciatyva*, išaiškinimo aspektai, kylantys iš būsimo Teisingumo Teismo sprendimo, galėtų būti naudingi sprendžiant ginčą tuo atveju, jei ieškovė pagrindinėje byloje reikalautų *Prancūzijos muitinės atsakomybės dėl galimo Sąjungos teisės pažeidimo* [13].

41. Dėl pirmesniuose šios išvados punktuose nurodytų priežasčių darytina prielaida, kad šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra priimtinas.

C. Dėl esmės

1. Muitinės pareiga savo iniciatyva grąžinti muitus, kurių neprivalu buvo mokėti

42. Sąjungos muitų teisės aktuose numatytos dvi skirtingos importo muitų, kurių neprivalu buvo mokėti, grąžinimo tvarkos. Taikant pirmąją iš jų, reikia iš anksto pateikti prašymą šiuo klausimu atitinkamai muitinės įstaigai, kol nepasibaigė trejų metų laikotarpis nuo nepagrįstai apskaičiuotų muitų įtraukimo į apskaitą dienos, o taikant antrąją tvarką muitinė turi savaime veikti ir savo iniciatyva grąžinti muitus, jeigu per tą patį laikotarpį nustato, kad egzistuoja kuri nors grąžinimą pateisinanti situacija.

43. Ši byla susijusi su *antrąja tvarka*. Šiuo klausimu pirmiausia reikia pažymėti, kad muitų teisės aktuose numatyta *bendra pareiga grąžinti*, jeigu tenkinamos tam tikros sąlygos, kurias aptarsiu toliau. Konkrečiau kalbant, tiek iš Reglamento Nr. 1430/79 2 straipsnio 1 dalies, tiek iš Bendrijos muitinės kodekso 236 straipsnio 1 dalies matyti, kad muitai „grąžinami“, o Sąjungos muitinės kodekso 116 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad importo muito sumos „grąžinamos“ dėl vienos iš šioje nuostatoje nurodytų priežasčių.

44. Viena iš teisės į grąžinimą įgijimo sąlygų (jos gali būti taikomos nagrinėjamu atveju, tačiau tai turės įvertinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas) yra aplinkybė, kad „skola muitinei neatsirado“, kaip nurodyta Reglamento Nr. 1430/79 2 straipsnio 1 dalyje, arba aplinkybė, kad tada, kai jie buvo sumokėti, tokių muitų „suma nebuvo teisiškai privaloma

[11] Žr. 2008 m. gruodžio 16 d. Sprendimą *Cartesio* (C-210/06, EU:C:2008:723, 67 punktas).

[12] *Cour de cassation* (Kasacinis Teismas) Komercinių, finansinių ir ekonominių bylų kolegijos pirmasis generalinis advokatas šią galimybę mini savo išvadoje, pateiktoje nacionalinės bylos medžiagoje.

[13] Žr. 2022 m. gruodžio 22 d. Sprendimą *Ministre de la Transition écologique et Premier ministre (Valstybės atsakomybė už oro taršą)* (C-61/21, EU:C:2022:1015, 34 ir paskesni punktai).

sumokėti“, kaip numatyta Bendrijos muitinės kodekso 236 straipsnio 1 dalyje. Sąjungos muitinės kodekso 116 straipsnio 1 dalies a punkte numatytas grąžinimas „esant importo ar eksporto muito sumų permokoms“. Nepaisant šiek tiek skirtingų šių nuostatų formuluočių, joms bendra tai, kad jos iš esmės susijusios su situacija, kai *administracija be teisinio pagrindo surinko muitą*. Atsižvelgiant į tai, kad šiose nuostatose numatytos sąlygos, reglamentuojančios teisės į grąžinimą pagrindą ir atsiradimą, jos yra *materialinės teisės normos*.

45. Šias materialinės teisės normas reikia atskirti nuo *procesinių teisės normų*, kurios šioje byloje turi lemiamą reikšmę. Tai yra šios išvados 35 punkte nurodytos nuostatos, kurių norminis turinys, kaip jau minėjau, nepasikeitė, nes jose iš esmės numatyta, kad „jeigu muitinė per šį laikotarpį pati nustato, [kad įvykdytos grąžinimo sąlygos], ji grąžina <…> muitą savo iniciatyva“. Siekiant išaiškinti šias normas, reikia pateikti keletą pastabų. Tai darydamas taikysiu Teisingumo Teismo jurisprudencijoje pripažintus aiškinimo metodus. Šiuo klausimu reikia priminti, kad, remiantis Teisingumo Teismo suformuota jurisprudencija, aiškinant Sąjungos teisės nuostatą būtina atsižvelgti ne tik į jos formuluotę, bet ir į jos kontekstą bei aktu, kuriame ji įtvirtinta, siekiamus tikslus. Sąjungos teisės nuostatos genezė taip pat gali suteikti svarbios informacijos ją aiškinant [14].

46. Remdamasis šiais argumentais, manau, kad pats šių nuostatų tekstas („savo iniciatyva“) patvirtina, pirma, kad muitinė turi veikti savo iniciatyva ir, antra, kad *įvykis, dėl kurio muitinė sužinojo apie nepagrįstą muitų surinkimą*, turi įvykti per trejų metų laikotarpį („per šį laikotarpį“). Mano nuomone, akivaizdu, kad šios nuostatos neturėtų būti suprantamos taip, kad pats grąžinimas turi įvykti per šį laikotarpį.

47. Atsižvelgiant į kontekstą, man atrodo, kad šį aiškinimą, susijusį su grąžinimu savo iniciatyva, patvirtina nuostatų, reglamentuojančių pirmąją importo muitų, kurių buvo neprivalu mokėti, grąžinimo tvarką, t. y. procedūrą gavus prašymą, aiškinimas. Pagal šias nuostatas „importo muitai grąžinami <…>, jeigu *per trejus metus* <…> atitinkamai muitinės įstaigai pateikiamas prašymas“ [15], skaičiuojant, priklausomai nuo pasirinktos redakcijos, arba nuo dienos, kai „už muitų surinkimą atsakinga institucija juos įtraukė į apskaitą“, arba nuo „skolininko informavimo apie tokių muitų sumą“ dienos, arba „nuo pranešimo apie skolą muitinei“ dienos. Išimties tvarka šis laikotarpis pratęsiamas, jeigu suinteresuotoji šalis pateikia įrodymų, kad pateikti tokį prašymą per nustatytą laikotarpį jai sukliudė ypatingos aplinkybės arba *force majeure*.

48. Atmetus aptariamų nuostatų formuluočių skirtumus, akivaizdu, kad reglamentuodamas šią grąžinimo tvarką Sąjungos teisės aktų leidėjas taip pat siekė nustatyti trejų metų terminą, per kurį valdžios institucijos turi nustatyti, kad muitai buvo surinkti nepagrįstai. Kitaip tariant, taikant šią tvarką skolininko pateiktas prašymas yra *priemonė institucijoms sužinoti* apie aplinkybes, dėl kurių atsiranda teisė į grąžinimą ir dėl kurių jos įpareigojamos imtis veiksmų. Kita vertus, iš šių nuostatų matyti, kad taikant šią tvarką nenumatyta jokio konkretaus termino, per kurį muitai turi būti grąžinti. Taigi abiejų ankstesniuose šios išvados punktuose nurodytų tvarkų reglamentavimo loginis pagrindas yra labai panašus.

49. Vadinasi, jei toks prašymas būtų pateiktas *prieš* pat trejų metų termino pabaigą, administracija visiškai pagrįstai galėtų pradėti grąžinimo procedūrą vėliau, t. y. pasibaigus šiam terminui, nepažeisdama Sąjungos muitų teisės aktų. Teisingumo Teismo jurisprudencija patvirtina tokį aiškinimą, nes Sprendime *C & J Clark International* Teisingumo Teismas konstatavo, kad iš Bendrijos muitinės kodekso 236 straipsnio matyti, jog „iš esmės, išskyrus nenumatytų aplinkybių

[14] Žr. 2024 m. liepos 29 d. Sprendimą *Asociația Crescătorilor de Vaci „Bălțată Românească“ Tip Simmental* (C-286/23, EU:C:2024:655, 38 punktas).

[15] Pasviruoju šriftu išskirta mano.

ar *force majeure* atvejus, muitai, kurie mokėjimo metu nebuvo teisiškai privalomi, gali būti grąžinami praėjus trejiems metams nuo tos dienos, kai skolininkui buvo pranešta apie šių muitų sumą, *tik tuo atveju, jeigu jis per šį laikotarpį tinkamai* pateikė prašymą šiuo klausimu nacionalinei muitinei“ [16].

50. Be to, dar ankstesniame Sprendime *CIVAD*, susijusiame su atveju, kai prašymas dėl muitų grąžinimo buvo pateiktas *pasibaigus* minėtam terminui, t. y. pavėluotai, Teisingumo Teismas nusprendė, kad „ūkio subjektas *iš principo nebegalė[tų] reikalauti grąžinti* <…> sumokėtus antidempingo *muitus*, kurių atžvilgiu suėjo [Bendrijos] [m]uitinės kodekso 236 straipsnio 2 dalyje numatytas trejų metų terminas“ [17]. Atsižvelgiant į šiuos paaiškinimus, atrodo, kad pagal aptariamus teisės aktus valdžios institucijos per šį terminą turi konstatuoti, kad nėra teisinio pagrindo apmokestinti importo muitais, o tai taikoma tiek grąžinimo savo iniciatyva, tiek grąžinimo pateikus prašymą atveju. Priešingas aiškinimas, pagal kurį pačiam grąžinimui galiotų trejų metų terminas, lemtų tai, kad teisė į grąžinimą išnyktų priklausomai nuo to, kaip greitai veikia administracinės institucijos, o tai prieštarautų teisiniam saugumui.

51. Nagrinėjamu atveju neginčijama, kad per trejų metų terminą nebuvo pateikta jokio prašymo dėl grąžinimo. Dėl to kyla klausimas, kokie teisiniai reikalavimai turi būti įvykdyti, kad muitinė imtųsi veiksmų. Visų pirma reikia paaiškinti, kiek ji turi būti užtikrinta dėl piliečio teisės susigrąžinti nepagrįstai surinktus muitus. Šį klausimą išsamiau aptarsiu trumpai paaiškinęs nagrinėjamose teisės nuostatose numatyto trejų metų termino paskirtį.

2. Trejų metų naikinamojo termino paskirtis

52. Kaip Teisingumo Teismas nurodė Sprendime *CIVAD*, minėtas trejų metų laikotarpis yra naikinamasis terminas, t. y. teisės akte nustatytas terminas, per kurį kreditorius gali įgyvendinti savo teisę į grąžinimą. Pasibaigus šiam terminui, ši teisė iš esmės prarandama. Teisingumo Teismo manymu, toks trejų metų naikinamasis terminas yra pagrįstas, atsižvelgiant į tai, kad dėl jo naudojimasis Sąjungos teisėje nustatytomis teisėmis netampa praktiškai neįmanomas arba pernelyg sudėtingas [18].

53. Teisingumo Teismas nusprendė, kad toks naikinamasis terminas nustatomas teisinio saugumo, kuris apsaugo tiek suinteresuotą mokesčių mokėtoją, tiek administratorių, sumetimais ir nekliudo teisės subjektams įgyvendinti Sąjungos teisės sistemos suteiktų teisių. Galiausiai Teisingumo Teismas priminė, kad nors muitų teisės aktuose numatytos tam tikros trejų metų termino išimtys, pavyzdžiui, *force majeure* atvejais, sumokėtus importo ar eksporto muitus galima susigrąžinti tik esant tam tikroms sąlygoms ir konkrečiai numatytais atvejais. Vadinasi, tiek, kiek toks grąžinimas yra įprastos importo ir eksporto procedūros išimtis, jį numatančios nuostatos aiškinamos siaurai [19].

54. Ankstesniuose šios išvados punktuose nurodyta jurisprudencija susijusi su nuostatomis, reglamentuojančiomis muitų grąžinimą ekonominės veiklos vykdytojo prašymu. Vis dėlto manau, kad tie patys teisiniu saugumu grindžiami argumentai taikomi ir trejų metų terminui, kiek tai susiję su grąžinimo savo iniciatyva tvarka, todėl taikytini ir visi aiškinimo principai, kildinami iš minėtos jurisprudencijos.

[16] 2019 m. birželio 19 d. Sprendimas *C & J Clark International* (C-612/16, EU:C:2019:508, 50 punktas). Pasviruoju šriftu išskirta mano.

[17] 2012 m. birželio 14 d. Sprendimas *CIVAD* (C-533/10, EU:C:2012:347, 21 punktas). Pasviruoju šriftu išskirta mano.

[18] 2012 m. birželio 14 d. Sprendimas *CIVAD* (C-533/10, EU:C:2012:347, 21 ir 22 punktai).

[19] 2012 m. birželio 14 d. Sprendimas *CIVAD* (C-533/10, EU:C:2012:347, 23 ir 24 punktai).

3. Muitinei būtinas užtikrintumo lygis ir procedūra, kurios turi būti laikomasi grąžinimo tikslais

55. Šios išvados 35 punkte nurodytose teisės normose, kuriose reglamentuojami procedūriniai nepagrįstai surinktų muitų grąžinimo aspektai, nurodyta, kad „*[j]eigu muitinė* <…> *pati nustato, kad susidarė* kuri nors iš [padėčių, dėl kurių atsiranda tokia teisė], ji grąžina <…> muitą savo iniciatyva“ [20], todėl kyla klausimas, ką konkrečiai reiškia šis „nustatymas“ ir kokio lygio užtikrintumas yra reikalingas, kad egzistuotų teisė į grąžinimą.

56. Mano nuomone, šios išvados 44 punkte nurodytų atitinkamų materialinės teisės nuostatų formuluotė nesuteikia pagrindo abejoti tuo, kad muitinė turi žinoti apie aplinkybes, dėl kurių atsiranda teisė į grąžinimą. Tai konkrečiai reiškia, kad *reikia žinoti esminę informaciją*, t. y. atliktas muitinės operacijas, kokios bendrovės šiose operacijose dalyvavo, sumokėtas sumas ir, žinoma, tai, kad nėra skolų muitinei [21].

57. Turėdama šią informaciją muitinė privalo grąžinti muitus ir *neturi jokios diskrecijos*. Šiuo klausimu, priešingai, nei teigia Komisija, negalima aiškiai atskirti faktinio nustatymo, kad grąžinimo sąlygos yra tenkinamos, nuo pareigos nustatyti, priešingu atveju „grąžinimo savo iniciatyva“ sąvoka netektų prasmės. Jeigu muitinė sužino ankstesniame šios išvados punkte nurodytą informaciją, darytina išvada, kad ji turi pareigą savo iniciatyva nustatyti ir grąžinti. Manau, kad *nustatymo* sąlyga *stricto sensu* tam tikromis sąlygomis sutampa su *pareiga nustatyti*. Priešingas aiškinimas, grindžiamas tuo, kad muitinė neturi pareigos savo iniciatyva nustatyti, kad suma gali būti grąžinta, lemtų tai, kad būtų užkirstas kelias bet kokiai teisminei kontrolei, taigi ir bet kokiai atsakomybei už šios pareigos pažeidimą, nes iš esmės neįmanoma pažeisti neegzistuojančios pareigos. Toks rezultatas būtų priešingas grąžinimo savo iniciatyva tikslui, grindžiamam bendra pareiga grąžinti mokesčius, surinktus pažeidžiant Sąjungos teisės normas.

58. Vis dėlto pagrindinis klausimas yra tai, kaip muitinė turi gauti tokią informaciją, visų pirma, ar pakanka, kad ją gautų, pavyzdžiui, iš atitinkamų įmonių, ar ji turėtų imtis aktyvių veiksmų ir atlikti tyrimą, kad būtų daugiau aiškumo. Akivaizdu, kad muitinė savo iniciatyva tikrai neatsitiktinai nustato, kad tenkinamos grąžinimo sąlygos, ir tam visada reikalingi tam tikri aktyvūs jos veiksmai. Toliau bus analizuojama, kaip veikia muitinė ir kiek ji turi būti aktyvi. Šiame etape galima tvirtai teigti, kad pareiga užtikrinti, kad administracija žinotų, jog nėra skolos muitinei, neturėtų tekti vien atitinkamai įmonei, nes priešingu atveju tai prilygtų reikalavimui, kad ši įmonė visais atvejais pateiktų prašymą dėl grąžinimo. Kitaip tariant, *de facto* egzistuotų tik viena nepagrįstai surinktų muitų grąžinimo tvarka, nors muitų teisės aktuose aiškiai numatytos *dvi atskiros tvarkos*.

59. Taigi siekiant, kad taisyklės dėl grąžinimo savo iniciatyva netaptų beprasmės, manau, jog pagrįsta taikyti muitinei reikalavimą pačiai atlikti tyrimą minėtai esminei informacijai nustatyti, kad būtų galima grąžinti muitus. Šis aiškinimas taip pat grindžiamas aptariamuose teisės aktuose vartojamos frazės „muitinė <…> *pati nustato*“ (prancūzų k. „les autorités douanières *constatent*

[20] Pasviruoju šriftu išskirta mano.

[21] Komisijos Mokesčių ir muitų sąjungos generalinio direktorato parengtose „Gairėse dėl grąžinimo ir atsisakymo išieškoti“ (p. 32) nurodoma tik tai, kad „muitinė turi turėti *visus duomenis, reikalingus* grąžinimui atlikti“, tačiau daugiau nepatikslinama (pasviruoju šriftu išskirta mano).

d'elles-mêmes“) įvairių kalbinių versijų analize[22], kuri suponuoja administracijos iniciatyvą, t. y. *tyrimo priemonę, skirtą informacijai gauti*. Versijose ispanų ir anglų kalbomis netgi aiškiai parašytas veiksmažodis „sužinoti“.

60. Nacionalinės valdžios institucijos turi įgaliojimus atlikti muitinį tikrinimą pagal muitų teisės aktus[23]. Vis dėlto reikėtų pažymėti, kad pareiga nustatyti faktines aplinkybes ir imtis atitinkamų veiksmų turėtų *priklausyti nuo konkrečios situacijos*. Pritariu Prancūzijos vyriausybei ir Komisijai, kad iš esmės muitinė neturėtų būti įpareigota imtis *neproporcingų priemonių* ekonominės veiklos vykdytojų tapatybei ir grąžintinoms sumoms nustatyti. Vis dėlto noriu pabrėžti, kad mano nuomonė dėl to, kokias išvadas reikėtų daryti remiantis šiuo teiginiu, yra kitokia. Proporcingumo reikalavimas susijęs su pagrįsto santykio tarp tikslo grąžinti nepagrįstai surinktus muitus ir pastangų, kurias muitinė turi dėti šiam tikslui pasiekti, buvimu. Muitinės veiksmų proporcingumas turi būti vertinamas ne *in abstracto*, o atsižvelgiant į konkrečią grąžinimo savo iniciatyva situaciją. Taigi, susiklosčius sudėtingesnei situacijai, susijusiai su didesniu ekonominės veiklos vykdytojų skaičiumi, muitinei gali prireikti išsamesnių priemonių, tačiau jos neturi būti neproporcingos.

61. Įprastoje situacijoje, susijusioje su vienu importuotoju, jo tapatybės ir grąžintinos sumos patikrinimas, kad ši galėtų būti grąžinama savo iniciatyva, yra pagrįsta ir proporcinga priemonė. Kodėl taip neturėtų būti esant konkrečiai situacijai, susijusiai su keliais ekonominės veiklos vykdytojais, kurie nukentėjo dėl administracijos klaidingai taikomų muitų teisės aktų? Pastaruoju atveju aplinkybė, kad siekiant nustatyti, jog tenkinamos grąžinimo sąlygos, reikia papildomų muitinės pastangų ir išteklių, yra natūrali *situacijos*, kurią ji turėtų ištaisyti, *sudėtingumo* pasekmė ir vien dėl šios priežasties ši aplinkybė neturėtų būti laikoma neproporcinga priemone.

62. Priežastys, dėl kurių susidarė permokos, taip pat galėtų būti vienas iš *veiksnių, į kuriuos reikėtų atsižvelgti vertinant papildomų tyrimų*, kuriuos turi atlikti muitinė, *proporcingumą*. Taigi dėl to, kad prisidėjo prie permokos susidarymo netinkamai taikydama muitų teisės aktus, muitinė turėtų aktyviau veikti grąžindama permoką ekonominės veiklos vykdytojui, o ne laukti, kaip tai daroma tuo atveju, kai permoka grąžinama tik šiam ekonominės veiklos vykdytojui ėmusis atitinkamos iniciatyvos. Be to, reikia priminti, kad, priešingai, nei teigia Prancūzijos vyriausybė, grąžinimo savo iniciatyva nebuvimą ne visada gali kompensuoti galimybė ekonominės veiklos vykdytojui pasinaudoti teise į grąžinimą. Iš tikrųjų toks ekonominės veiklos vykdytojas nebūtinai žino apie aplinkybes, dėl kurių jam turi būti grąžinti muitai, ir ne visada galės pateikti atitinkamą prašymą.

63. Atsižvelgdamas į visus šiuos veiksnius ir į tai, kad kasdienėje administracinėje veikloje įprastas rūpestingumas yra tinkamas, todėl administracijai negali būti priekaištaujama, kad ji neįvykdė savo pareigos elgtis rūpestingai, jei muitų teisės taikymo klaidos nustatomos tik atliekant reguliarius tikrinimus[24], manau, kad *sunkesnių nusižengimų atveju* administracija *turi imtis papildomų priemonių*, kad galėtų tiksliai nustatyti pareigos grąžinti apimtį. Kitaip tariant, priemonės, kurių turi imtis muitinė, turi būti proporcingos situacijos sudėtingumui.

[22] Žr. versijas ispanų („cuando las propias autoridades aduaneras descubran“), danų („toldmyndighederne <…> når de selv <…> konstaterer“), vokiečių („stellen die Zollbehörden selbst <…> fest“), anglų („where the customs authorities themselves discover“), italų („se le autorità doganali constatano“), lietuvių („Jeigu muitinė per šį laikotarpį pati nustato“), nyderlandų („de douaneautoriteiten <…> tot de vaststelling komen“) ir portugalų („as próprias autoridades aduaneiras verifiquem“) kalbomis.

[23] Albert, J.-L., *Le droit douanier de l'Union européenne*, Section 4 („la gestion du risque et des fraudes“), Namur 2019, 542 ir paskesniuose puslapiuose paaiškinta, kad muitinis tikrinimas visada buvo laikomas viena iš muitinės prerogatyvų.

[24] Witte, P., *Zollkodex der Union (UZK)*, Munich 2022, 116 straipsnis, 46–48 punktai; Niestedt, M., *EU-Außenwirtschafts- und Zollrecht*, Munich 2024, 116 straipsnio 13 punkte paaiškinta, kad muitinė neprivalo nagrinėti kiekvieno konkretaus atvejo, kad nustatytų, ar galima grąžinti muitus. Tokia bendra tikrinimo pareiga pernelyg apsunkintų valdžios institucijas, atsižvelgiant į didelį muitinės operacijų skaičių. Kita vertus, muitinė privalo grąžinti muitus, jei *muitinio tikrinimo, išorės audito* ir pan. metu nustato faktines aplinkybes, pateisinančias tokį grąžinimą.

64. Nors priemonių, kurių buvo imtasi *in concreto*, proporcingumą turi vertinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, Teisingumo Teismas gali jam pateikti gaires, kurios jam padėtų atlikti šią užduotį. Kiek tai susiję su nagrinėjamu atveju, priešingai, nei teigia suinteresuotosios šalys, manau, kad Prancūzijos valdžios institucijos nepadarė visko, kas būtina muitų teisės aktams tinkamai taikyti. Mano nuomone, tai, kad jie buvo neteisingai taikomi *kelerius metus iš eilės*[25], o tai turėjo *finansinių pasekmių daugeliui įmonių*, yra aplinkybė, dėl kurios Prancūzijos valdžios institucijos privalėjo imtis papildomų priemonių, kad savo iniciatyva grąžintų nepagrįstai surinktus muitus. Savo nuomonę išsamiau paaiškinsiu toliau.

65. Iškart reikia pažymėti, kad 1991 m. sausio 23 d. Komisija paskelbė Pagrįstą nuomonę COM(90) 2042 *final*, kurioje, viena vertus, konstatavo, kad numatydama reikalavimą išleisti į laisvą apyvartą prekes, įvežamas iš trečiųjų šalių ir skirtas Andorai, kai jos kerta Prancūzijos teritoriją, Prancūzijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal tam tikras Bendrijos teisės nuostatas, ir, kita vertus, paragino Prancūzijos valdžios institucijas per 30 dienų tinkamai atsižvelgti į šią pagrįstą nuomonę. Be to, iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos matyti, kad 1991 m. birželio 6 d. *ministère de l'Économie, des Finances et du Budget* (Ekonomikos, finansų ir biudžeto ministerija) Prancūzijos Respublikos oficialiajame leidinyje paskelbė pranešimą importuotojams ir eksportuotojams, kuriuo panaikino šį reikalavimą išleisti į laisvą apyvartą. Mano nuomone, tokia Prancūzijos valdžios institucijų reakcija turi būti suprantama kaip faktinis muitų teisės aktų pažeidimo pripažinimas ir siekis laikytis Bendrijos teisės reikalavimų.

66. Komisijos pagrįsta nuomonė nepalieka jokių abejonių. Pagal laisvos apyvartos sistemą rinkti muitai prieštaravo taikytiniems teisės aktams, todėl nebuvo teisiškai privalomi. Taigi galima konstatuoti, kad muitinė apskritai žinojo arba bent jau buvo apie tai informuota. Taip pat galima daryti prielaidą, kad muitinei kilo klausimas dėl galimo nepagrįstai surinktų muitų grąžinimo savo iniciatyva arba gavus prašymą, juolab kad muitų teisės aktuose numatyta *bendra pareiga grąžinti muitus*, kai įvykdomos sąlygos, kaip jau nurodžiau šioje išvadoje[26].

67. Iš oficialaus Prancūzijos valdžios institucijų pranešimo dėl administracinės praktikos pakeitimo matyti, kad jos žinojo, kad reikia apsaugoti atitinkamų ekonominės veiklos vykdytojų interesus, aiškiai juos informuojant. Šiomis aplinkybėmis svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad muitinė turi pareigą teikti informaciją, nes pagal Sąjungos muitinės kodekso 14 straipsnio 2 dalį ji „*palaiko nuolatinį dialogą su ekonominės veiklos vykdytojais* ir kitomis tarptautinėje prekyboje prekėmis dalyvaujančiomis valdžios institucijomis“. Šioje nuostatoje taip pat nurodyta, kad muitinė „*skatina skaidrumą*, *užtikrindama* muitų teisės aktų, *bendro pobūdžio administracinių nurodymų ir prašymų formų prieinamumą*, kai tai įmanoma – nemokamai, ir internete“[27]. Ši nuostata atspindi *skaidrumo ir skelbimo reikalavimus*, kuriais siekiama užtikrinti gerą administravimą. Pažymėtina, kad klostantis pagrindinės bylos faktinėms aplinkybėms šie reikalavimai jau galiojo tarptautinėje ekonomikos teisėje[28]. Todėl galima teigti, kad šiuo oficialiu pranešimu muitinė įvykdė savo *minimalią* pareigą pateikti informaciją apie taikomus teisės aktus.

[25] Nors ši byla susijusi tik su 1988–1991 m. vykdytu importu, atrodo, kad nagrinėjama Prancūzijos muitinės praktika prasidėjo daug anksčiau. Bent jau taip atrodo iš Komisijos pagrįstos nuomonės, nes joje teigiama, kad ši praktika grindžiama 1950 m. paskelbtu „pranešimu prekių eksportuotojams į Andoros slėnius“, kuris buvo iš dalies pakeistas 1974, 1978 ir 1983 m. Remiantis šia nuomone, prekių, kurios nebuvo laisvoje apyvartoje Bendrijoje, tranzitui į Andorą reikėjo pateikti specialų Rytų Pirėnų prefektūros išduotą leidimą.

[26] Žr. šios išvados 43 punktą.

[27] Pasviruoju šriftu išskirta mano.

[28] Šia nuostata įgyvendinami tarptautinės teisės reikalavimai, t. y. pagal Pasaulio prekybos organizacijos (PPO) sistemą sudaryti susitarimai, konkrečiai – Bendrojo susitarimo dėl muitų tarifų ir prekybos (GATT) X straipsnio 1 punktas ir Susitarimas dėl prekybos lengvinimo (AFE) (Witte, P., „Zollkodex der Union“, Munich 2022, 14 straipsnis, 33–35 punktai).

68. Vis dėlto tokio požiūrio tikrai nepakako, kad būtų ištaisytas kelerius metus trukusios padėties neteisėtumas, t. y. būtų užtikrinta, kad įmonėms, nukentėjusioms dėl Prancūzijos valdžios institucijų padaryto Sąjungos teisės pažeidimo, galėtų būti grąžinti muitai. Iš tikrųjų reikia pažymėti, kad Prancūzijos valdžios institucijų paskelbtame pranešime tik nurodyta apie reikalavimo išleisti į laisvą apyvartą panaikinimą *ateityje*, tačiau nieko nekalbama apie *praeityje* finansinę žalą patyrusių įmonių galimų skundų nagrinėjimą [29]. Šiame pranešime taip pat nekalbama apie galimybę šioms įmonėms tiesiogiai prašyti informacijos iš muitinės apie pastarosios padaryto pažeidimo mastą, galimybę padėti išsiaiškinti faktines aplinkybes, susijusias su joms aktualiomis muitinės operacijomis, arba prireikus pateikti prašymą dėl muitų grąžinimo.

69. Šiame oficialiame pranešime nenurodyta, kad muitinės administracinė praktika iš tikrųjų pasikeitė dėl Komisijos, įspėjusios ją apie Bendrijos teisės pažeidimą, įsikišimo. Taigi apie šiuos įvykius neinformuoti ekonominės veiklos vykdytojai negalėjo nustatyti administracinės praktikos pasikeitimo priežasties. Vis dėlto tokia informacija buvo būtina, kad atitinkamos įmonės galėtų veiksmingai pasinaudoti savo teisėmis. Nesiėmus papildomų priemonių, kilo grėsmė, kad tam tikros įmonės nesužinos apie joms atsivėrusias galimybes.

4. Iš bendrojo gero administravimo principo kylantys reikalavimai

70. Manau, kad toks požiūris yra nesuderinamas su reikalavimais, kylančiais iš bendrojo gero administravimo principo, kurio muitinė privalo laikytis įgyvendindama Sąjungos teisę [30]. Visų pirma, mano nuomone, Prancūzijos valdžios institucijos nevykdė dviejų esminių gero administravimo pareigų, t. y. pareigos *pagrįsti administracinius sprendimus* ir pareigos *teisingai elgtis su suinteresuotąja šalimi* [31].

71. Kaip savo jurisprudencijos pažymėjo Teisingumo Teismas, prie šių reikalavimų priskiriama nacionalinių valdžios institucijų pareiga motyvuoti sprendimus yra ypač svarbi, nes *suteikia galimybę jų adresatui ginti savo teises įmanomomis geriausiomis sąlygomis ir žinant visas aplinkybes nuspręsti, ar naudinga dėl jų pareikšti ieškinį*. Ji taip pat reikalinga, kad teismai galėtų vykdyti šių sprendimų teisėtumo kontrolę [32]. Mano nuomone, ši pareiga motyvuoti atsiranda ir tokiu atveju, kaip nagrinėjamas šioje byloje, kai administracijos sprendimas pakeisti administracinę praktiką, kuriuo ji netiesiogiai pripažįsta padariusi Sąjungos teisės pažeidimą, *atveria galimybę reikalauti grąžinti nepagrįstai surinktus muitus*. Šio reikalavimo motyvuoti laikymasis yra juo labiau svarbus dėl to, kad muitinė privalo grąžinti muitus ir kad taikomas trejų metų terminas [33].

72. Iš tikrųjų man atrodo, kad jei pati administracija, žinanti visus su šiuo pažeidimu susijusius faktinius ir teisinius aspektus, nenurodo pakankamai tikslių ir išsamių motyvų, suinteresuotajai šaliai yra sunku arba net neįmanoma pasinaudoti tam tikromis Sąjungos teisėje numatytomis

[29] Be to, iš bylos medžiagos matyti, kad Komisija, gavusi skundą, kurį pateikė prekiautojas Lenkijos kilmės produktais, skirtais Andorai, pradėjo pažeidimo procedūrą prieš Prancūzijos Respubliką, dėl ko pasikeitė muitinės administracinė praktika.

[30] Žr. 2017 m. lapkričio 9 d. Sprendimą *LS Customs Services* (C-46/16, EU:C:2017:839, 39 punktas).

[31] Gero administravimo principas nėra atskiras administracinės teisės principas, bet sujungia kelis principus ir yra tam tikra bendra sąvoka, apimanti visus ar kai kuriuos administracinės teisės principus. Kartais ši sąvoka vartojama kaip principų, kuriais užtikrinama, kad administracinėje procedūroje būtų laikomasi teisės nuostatų, sinonimas. Pagal gero administravimo principą nacionalinės valdžios institucijos turi ištaisyti padarytas klaidas ar trūkumus, vykdyti procedūrą nešališkai ir objektyviai ir priimti sprendimą per pagrįstą terminą. Be to, šis principas apima institucijoms tenkančią plačią kruopštumo ir rūpestingumo pareigą, teisę į gynybą, t. y. pareigūnų pareigą su sprendimu susijusiems asmenims suteikti galimybę pareikšti savo nuomonę, taip pat pareigą motyvuoti sprendimą (žr. generalinės advokatės V. Trstenjak išvadą byloje *Gorostiaga Atxalandabaso / Parlamentas*, C-308/07 P, EU:C:2008:498, 89 punktas).

[32] Žr. 2017 m. lapkričio 9 d. Sprendimą *LS Customs Services* (C-46/16, EU:C:2017:839, 40 punktas).

[33] Žr. šios išvados 50 punktą.

teisėmis, pavyzdžiui, teise į muitų grąžinimą. Be to, šiomis aplinkybėmis reikia priminti, kad pagal suformuotą jurisprudenciją tais atvejais, kai Sąjungos teisė sukuria teises privatiems asmenims, *turi būti užtikrinta*, *kad tie asmenys galėtų sužinoti visas savo teises ir* prireikus *jomis remtis* nacionaliniuose teismuose [34]. Šis reikalavimas ypač svarbus šioje byloje nagrinėjamiems *piliečio ir administracijos tarpusavio santykiams* [35]. Šio tikslo įgyvendinimui kiltų didelis pavojus, jei administracija nepateiktų esminės informacijos, pavyzdžiui, apie įvykusį įvykį, dėl kurio atsiranda teisė į muitų grąžinimą.

73. Be to, reikėtų priminti, kad gero administravimo principas taip pat reiškia pareigą elgtis teisingai. Teisingumo principas yra labai svarbus kuriant pasitikėjimą ir nuspėjamumą asmenų ir administracijos tarpusavio santykiuose [36]. Tai, be kita ko, apima pasitikėjimą administracijos veiksmų teisėtumu [37]. Šis principas laikomas labai plačia sąvoka, kuria grindžiami kiti Sąjungos administracinės teisės principai, pavyzdžiui, nešališkumo, teisėtumo, teisėtų lūkesčių, nediskriminavimo ir vienodo požiūrio bei proporcingumo principai [38].

74. Nagrinėjamu atveju akivaizdu, kad dėl to, jog administracija nepateikė svarbios informacijos apie galimybę pateikti prašymą grąžinti muitus, įmonės, kurios iki pasikeitusios muitinės praktikos privalėjo nepagrįstai mokėti muitus, atsidūrė nepalankioje padėtyje, palyginti su kitomis įmonėmis. Kita vertus, jei Prancūzijos valdžios institucijos būtų viešai nurodžiusios priežastis, dėl kurių toks administracinės praktikos pakeitimas buvo būtinas, visoms įmonėms būtų buvusios sudarytos vienodos sąlygos. Dėl šios priežasties manau, kad nagrinėjamu atveju nebuvo laikomasi teisingumo principo.

75. Atsižvelgiant į tai, man atrodo, kad nebuvo neproporcinga reikalauti, kad muitinė pateiktų papildomą informaciją ir nustatytų atitinkamas procedūras, kad būtų galima grąžinti nepagrįstai surinktus muitus. Toks požiūris atrodo būtinas, atsižvelgiant į muitų teisės aktų pažeidimo sunkumą, kalbant tiek apie trukmę, tiek apie mastą. Iš tikrųjų iš bylos medžiagos matyti, kad pažeidimas truko kelerius metus ir kad, atrodo, buvo paveikta visa prekyba tarp Andoros ir trečiųjų šalių.

5. Teisės į muitų grąžinimą statusas Sąjungos teisės sistemoje

76. Toks reikalavimas yra juo labiau svarbus, jei atsižvelgsime į teisės į muitų grąžinimą statusą Sąjungos teisės sistemoje. Šiuo klausimu reikia priminti, kad muitų teisės aktai dėl nepagrįstai surinktų muitų grąžinimo tėra *nuo Sąjungos teisės neatsiejamo principo*, t. y. bendrojo nepagrįstai sumokėtų sumų grąžinimo principo, *išraiška* [39]. Pagal suformuotą jurisprudenciją „teisė susigrąžinti pažeidžiant [Sąjungos] teisę valstybėje narėje surinktus mokesčius yra [Sąjungos]

[34] Žr. 2014 m. gegužės 15 d. Sprendimą *Almos Agrárkülkereskedelmi* (C-337/13, EU:C:2014:328, 21 punktas) ir 2023 m. kovo 9 d. Sprendimą *État belge ir Promo 54* (C-239/22, EU:C:2023:181, 28 punktas).

[35] Žr. 2019 m. gegužės 8 d. Sprendimą *PI* (C-230/18, EU:C:2019:383, 57 punktas) ir 2021 m. rugsėjo 7 d. Sprendimą *Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centras* (C-927/19, EU:C:2021:700, 122 punktas).

[36] Lenaerts, K., „In the Union we trust“: Trust-enhancing principles of Community Law“, *Common Market Law Review*, vol. 41, Nr. 2, 2004, 337 ir paskesni puslapiai.

[37] Šiuo klausimu žr. Europos Parlamento *Law of the Administrative Procedure of the European Union – European Added Value Assessment*, 2012 m. spalio mėn., p. 1-12.

[38] Wakefield, J., *The Right to Good Administration*, Alphen aan den Rijn 2007, p. 71.

[39] Žr. 2022 m. balandžio 28 d. Sprendimą *Gräfendorfer Geflügel- und Tiefkühlfeinkost Produktions ir kt.* (C-415/20, C-419/20 ir C-427/20, EU:C:2022:306, 62 punktas).

nuostatomis, kaip jas išaiškino Teisingumo Teismas, asmenims suteikiamų teisių pasekmė ir papildymas. Taigi valstybė narė iš principo privalo grąžinti pažeidžiant [Sąjungos] teisę surinktus mokesčius“ [40].

77. Be to, iš Teisingumo Teismo suformuotos jurisprudencijos matyti, kad „bet kuris asmuo, kurį nacionalinė institucija, pažeisdama Sąjungos teisę, įpareigojo sumokėti mokestį, muitą ar kitą rinkliavą, turi teisę pagal šią teisę iš atitinkamos valstybės narės susigrąžinti atitinkamą pinigų sumą“. Pasak Teisingumo Teismo, „toks asmuo taip pat turi teisę pagal Sąjungos teisę iš tos valstybės narės susigrąžinti ne tik neteisėtai gautą pinigų sumą, bet ir palūkanas, kaip negalėjimo naudotis ta suma atlyginimą“. Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo, kad „taip gali būti pažeista ir Sąjungos pirminės, ir antrinės teisės norma, <…> taip pat bendrasis Sąjungos teisės principas“. Galiausiai Teisingumo Teismas nusprendė, kad teise susigrąžinti nepagrįstai sumokėtas sumas su palūkanomis galima remtis tais atvejais, kai jos privalėjo būti sumokėtos „*netinkamai <…> taik[ant] Sąjungos teisės aktą*“ [41].

78. Šios jurisprudencijos nepaneigia kita Teisingumo Teismo jurisprudencija, pagal kurią nuostatos, numatančios muitų grąžinimą, aiškinamos siaurai, nes toks grąžinimas yra įprastos importo ir eksporto procedūros išimtis [42]. Be to, kad reikia suprasti šios jurisprudencijos tikrąją reikšmę, t. y. kaip primenančią teisėtumo principą, pagal kurį administracija turi teisę veikti tik Sąjungos teisėje konkrečiai apibrėžtais atvejais, visų pirma, kai dėl tam tikrų muitinės taisyklių taikymo Sąjungos biudžetas patirtų nuosavų išteklių nuostolių [43], toliau nurodyti argumentai neleidžia šios jurisprudencijos aiškinti taip, kad pagal ją nesuteikiama teisė į grąžinimą.

79. Pirma, svarbu pažymėti, kad šioje išvadoje pateiktu išaiškinimu nesiekiama sukurti papildomo grąžinimo pagrindo, taikytino visais atvejais. Šiuo atveju veikiau reikia nustatyti *muitinės pareigų pagal* muitų teisės aktuose numatytą *antrąją tvarką apimtį*, t. y. kai muitinė savo iniciatyva grąžina muitus, pati nustačiusi, kad nėra susidariusios jokios skolos muitinei.

80. Antra, kaip jau buvo nurodyta šioje išvadoje, administracija iš esmės privalo grąžinti nepagrįstai surinktus muitus. Todėl siauras nepagrįstai surinktų muitų grąžinimo taisyklių aiškinimas negali būti argumentas, kuriuo remiantis atsisakoma grąžinti muitus, kai yra įvykdytos teisinės sąlygos. Konkrečios muitų teisės nuostatos veikiau turi būti aiškinamos taip, kad atitiktų minėtą bendrąjį nepagrįstai sumokėtų sumų grąžinimo principą.

6. Tarpinės išvados

81. Šioje išvadoje išnagrinėjau keletą teisinių aspektų, susijusių muitų teisėje numatyta teise į muitų grąžinimą, atsižvelgdamas į konkrečias bylos aplinkybes. Remiantis šia analize, siekiant pateikti atsakymą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, reikėtų padaryti keletą tarpinių išvadų.

[40] Žr. 2010 m. sausio 28 d. Sprendimą *Direct Parcel Distribution Belgium* (C-264/08, EU:C:2010:43, 45 punktas). Waelbroeck, M., „La nature juridique du droit au remboursement des montants payés contrairement au droit communautaire“, *Droit international, intégration européenne et libres marchés*, 2011, 161 ir paskesniuose puslapiuose paaiškinamos šios jurisprudencijos ištakos.

[41] Žr. 2022 m. balandžio 28 d. Sprendimą *Gräfendorfer Geflügel- und Tiefkühlfeinkost Produktions ir kt.* (C-415/20, C-419/20 ir C-427/20, EU:C:2022:306, 51, 52, 61, 63 ir 64 punktai). Pasviruoju šriftu išskirta mano.

[42] Žr. 2012 m. birželio 14 d. Sprendimą *CIVAD* (C-533/10, EU:C:2012:347, 24 punktas).

[43] Pajamos iš bendrojo muitų tarifo sudaro Sąjungos nuosavus išteklius, kuriuos surenka valstybės narės ir kurie pateikiami Komisijai. Teisingumo Teismas nusprendė, kad valstybės narės privalo imtis reikiamų priemonių, kad užtikrintų veiksmingą visų muitų surinkimą (žr. 2019 m. liepos 11 d. Sprendimo *Komisija / Italija (Nuosavi ištekliai – Skolos muitinei išieškojimas)*, C-304/18, EU:C:2019:601, 49 ir 50 punktus).

82. Pirma, konstatuota, kad norint grąžinti nepagrįstai surinktus muitus reikia, kad: i) prašymas būtų pateiktas per muitų teisės aktuose nustatytą trejų metų terminą; arba ii) per šį terminą pačios institucijos nustatytų, kad šie muitai nebuvo teisiškai privalomi. Vis dėlto nėra būtina, kad muitai būtų grąžinti per minėtą terminą. Jei viena iš pirma minėtų sąlygų įvykdoma laiku, minėtas grąžinimas gali būti atliktas praėjus šiam terminui [44].

83. Antra, konstatuota, jog tam, kad muitinė galėtų grąžinti muitus, ji privalo nustatyti, be kita ko, atitinkamų įmonių tapatybę ir grąžintinas sumas. Vis dėlto muitinė neturi likti pasyvi, o pati turi imtis iniciatyvos, kai nustatomi dideli muitų teisės aktų pažeidimai ar trūkumai. Vadinasi, muitinė turėtų būti įpareigota imtis visų reikiamų priemonių, atsižvelgiant į situaciją, įskaitant tyrimus, ir sąžiningai bendradarbiauti su atitinkamomis įmonėmis, kad būtų užtikrintas jų teisių įgyvendinimas [45].

84. Trečia, jei, remiantis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo vertinimu, nepagrįstai surinktų muitų grąžinimas nebeįmanomas, pavyzdžiui, dėl to, kad pasibaigė muitų teisės aktuose nustatytas trejų metų terminas, šis teismas ieškovės pagrindinėje byloje prašymu galėtų išnagrinėti, ar nagrinėjamu atveju tenkinamos žalos atlyginimo už Sąjungos teisės pažeidimą sąlygos.

VI. Išvada

85. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *Cour de cassation* (Kasacinis Teismas, Prancūzija) pateiktus prejudicinius klausimus:

1979 m. liepos 2 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 1430/79 dėl importo arba eksporto muitų grąžinimo arba atsisakymo juos išieškoti 2 straipsnio 2 dalis, perkelta į 1992 m. spalio 12 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2913/92, nustatančio Bendrijos muitinės kodeksą, 236 straipsnio 2 dalies trečią pastraipą,

turi būti aiškinama taip:

tam, kad muitinė galėtų savo iniciatyva grąžinti nepagrįstai surinktus muitus, ji turi būti per trejus metus nuo jų įtraukimo į apskaitą dienos nustačiusi, kad šie muitai nebuvo teisiškai privalomi. Tam, kad muitai galėtų būti grąžinti, tai nustatant turi būti nurodyti atitinkamų ekonominės veiklos vykdytojų tapatybės duomenys ir kiekvienam iš jų grąžintinos sumos. Šiuo tikslu atliekami tyrimai turi būti proporcingi padėties, kurią kompetentinga institucija turi ištaisyti, sudėtingumui.

[44] Žr. šios išvados 42–54 punktus.

[45] Žr. šios išvados 55–75 punktus.